

A hazai urológia története Balassától a közelmúltig

Romics Imre dr.

„Adalékok a hazai urológia előtörténetéhez – a kömet-szőktől Balassáig” címmel igen kiváló és alapos dolgozat jelent meg az *Orvosi Hetilap* 155. évfolyamának 16. számában a kitűnő orvostörténész, *Kiss László* tollából.

A remekül megírt „előtörténet” folytatásért kiált. Gratuláló levelemben erre biztattam *Kiss Lászlót*, ő viszont engem, mert más teendői miatt ezt nem kívánta megírni. Szerényebb történelmi tudással, neki és magamnak is igent mondtam.

Nemzetközi viszonylatban a legismertebb az egyetemet Pesten végző, Bécsben kiteljesedő, első urológus, az 1812-ben született *Ivánchich Viktor*. 1835-ben meglátogatta a hólyagkő zúzására új, vértelen módszert kidolgozó *Jean Civiale* (1792–1867) kórházi orvost Párizsban. Az Ivánchich által jegyzett, 1842-ben Bécsben kiadott „Kritische Beleuchtung der Blasensteinertrümmerung” kiemelkedő jelentőségű (1. ábra). Az első hólyagkőműtétet 1837-ben végezte Pesten, 1838-ban Bécsbe ment, 300 köves beteget kezelt; nagy tapasztalatra tett szert. 1846-ban a húgycsőszűkületekről is írt egy könyvet. 1851-ben kapta a „venia legendi” (magántanár) titulust, elsőként az urológusok közül a Monarchiában. Ivánchich anyagilag is támogatta a magyar medicinát, de árvaházaknak, özvegyeknek is támogatója volt.

Az urolithiasisról szóló első pesti disszertáció 1836-ban jelent meg *Gutmann József* nagyváradi doktorandusz tollából, de szerzőjének az 1848/49-es szabadságharcban nyoma veszett. Az első magyar nyelvű urológiai munka címe még latin: „De lithotripsia”, magyarul „A hudhólyagkő-morzsolásról” (1837), szerzője *Réczey Imre* (1804–1874) sen., aki később sebészként tevékenykedett.

A lithotripsia első klinikai fellendülése mégis *Balassa János* professzor nevéhez és iskolájához köthető. Az 1857-től megjelenő *Orvosi Hetilap* legelső, 2. és 3. számában szinte „vezércikként” jelent meg Balassa tanárnak „A húgykövekről hazánkban” című háromrészes sorozata. Az egész tanulmány a *Wiener Medizinische Wochenschrift* 25. és 26. számában látott napvilágot 1858-ban. Balassa végzett hólyag-hüvely-sipoly műtétet, amely ma is a nehéz műtétek közé tartozik. A hólyagszűkület kezelésével is foglalkozott, ez szintén az operatív urológia bonyolultabbjai közé sorolható. Az éternarkózt is ő vezette be Magyarországon 1847-ben. Foglalkozott a húgykövek kémiai analizisével, kőképződéssel. 1859-ben

1. ábra | Ivánchich Viktor 1842-ben megjelent könyvének címlapja

Balassa végzett először sectio altát, azaz a köldök és a szeméremcsont közötti metszéssel tárta fel a húgyhólyagot és távolította el a követ. Ugyancsak 1859-ben elektrogalván késsel reszekált egy pénisztumort.

Balassa tanítványa és tanszéki utóda *Kovács József* (1832–1897), 1868-tól 1883-ig többször írt az *Orvosi Hetilapban* „a hólyaghüvelysipoly” zárásáról, a „húgyvezér” (ureter) képzéséről, a húgykövekről. 682 műtétet végzett, sok hólyagkövet zúzott szét és a darabokat „kiszivattyúzta”. Ezt jobbnak tartotta, mint a nyílt műtétet. Központi kérdés volt osztályán a higiénia és a gondos sebkezelés.

Antal Géza (2. ábra) 1846-ban Nagyenyeden született. Édesapja, Antal László a Bethlen-kollégium kórházának volt orvosa. Nagypja, Antal János Erdély református püspöke. Családjá 1849-ben a szabadságharc alatt elmenekült Nagyenyedről, amikor a környékére betörték a mócok (havasi románok) és igen nagy pusztítást végeztek a magyarság körében. Ennek esett áldozatul Vasvári Pál és huszárcsapata a Magyarvalkó alatti völgyekben. Az Antal család is elmenekült Nagyenyedről Marosvásárhelyre. Édesapja itt is városi orvos lett, és mint ilyen – valamint az egyházi és polgári közélet terén kifejtett buzgó tevékenysége következtében – nagy tekintélyre tett szert. Antal Géza 1865-ben lépett az orvosi pályára. A bécsi egyetem orvosi karára iratkozott be. 1870-ben Budapestre jött és itt fejezte be tanulmányait.

2. ábra | Antal Géza emléktáblája az Urológiai Klinikán

1870-ben szerzett orvosdoktori diplomát. Pesten 1871-ben sebészdoktor és szülésmester lett. 1872-ben és 1873-ban Kovács tanár sebészeti klinikáján választották tanársegéddé, ebben a minőségében 1877-ig működött itt. 1876-ban nyerte el a docensi címet. 1877 végén sebészeti tanársegédi ideje lejárt, ezért a fővárosban mint gyakorló orvos telepedett le. 1883-ban rendkívüli tanári címet kapott. 1884-ben lett a Rókus Kórház rendelő orvosa, 1888-tól főorvosa.

A XIX. század második felében megszületett urológia bölcsőjénél Antal Géza bábáskodott. Néhány év alatt tudományosan megalapozott szakirodalmat hozott létre, tanított, részt vett a magyar orvosi nyelv kialakításában, anyagi eszközeit sem kímélve az *Orvosi Hetilap* kiadója lett és részt vett szerkesztésében.

Talán nem véletlen, hogy Ferenc József császár, ha Budapesten tartózkodott és orvosra volt szüksége, akkor mindig Antal Gézát hívták hozzá. Ilyenkor siklóval ment fel a várba, amely csak félóránként közlekedett, de ha Antal Géza beszállt a siklóba, azonnal elindult, mert tudták, hogy a császár Budapesten van és orvosra van szüksége.

Antal Géza az 1888-ban megjelent könyvében – „A húgyszervi bántalmaknak sebészi kór- és gyógytana” – részletesen foglalkozik a hólyagtükrözéssel. Személye azért is fontos, mert elsőként őt habilitálták 1876-ban az urológia tárgykörében „Ivászervek sebészi bántalmai” címmel. 1883-ban rk. tanári titulust nyert, 1884-től a Szent Rókus Kórház III. fiókkórházában 20

ágyas osztályt kapott, ilyen minőségben a legelső Magyarországon. Ő volt az első mai értelemben vett hazai urológusunk.

Könyve első részének hét előadásában tárgyalja a húgycső, a második fejezet kilenc előadásában pedig a hólyag bántalmait. A kómorzsolástól az idegen testeken át a különböző daganatokig. Nevéhez fűződik a cisztográfia bevezetése is. Ő találta fel az aeroendoszkópot, amelynek segítségével „a húgycső a bulbusig áttekinthető” volt. A vizeletvizsgálatot a kassai születésű, Bécsben dolgozó *Utzmann Róbert* laboratóriumi módszere szerint végezte.

Főorvosi utóda az a *Farkas László* (1847–1913) lett, akiről a Farkas-fecskendőt elnevezték. Farkas a katétereket használatuk előtt forró gőzzel sterilizálta, a bőr jódoz fertőtlenítését alkalmazta.

Feleki (Feleky) Hugó (1861–1932) nevéhez kötődik „Az ivar- és húgyszervek blenorrhoeás megbetegedéseinek és az ezekhez csatlakozó bántalmak kór- és gyógytana” című könyv. Szerzője – Antal Géza után másodikként – 1898-ban szerzett magántanári habilitációt az urológia tárgyköréből, majd kinevezték a Szövetség utcai Poliklinika főorvosává. Ő lett a Budapesti Királyi Orvosegyesület Dermatológiai és Urológiai Szakosztályának első elnöke.

Az urológia további fejlődése elsősorban a sebészeti klinikákon történt. 1890-ben jelent meg a fiatal *Illyés Gézának* egy francia folyóiratban ’Az ureter-catheterezés a vesediagnosztika egy pár újabb módszerének szolgáltatásában’ című tanulmánya. Ekkor a *Dollinger Gyula* vezette II. Sz. Sebészeti Klinika műtönövendéke volt.

Az I. Sz. Sebészeti Klinikát *iff. Réczey Imre* (1848–1913) professzor vezette. Ő a Beniquet-féle litotriptort alkalmazta, amely csavar segítségével morzsolta szét a követ, majd a törmeléket egy szivattyú segítségével a katótereken át eltávolította.

A röntgensugár felfedezésével új fejezet nyílt a vesediagnosztikában. 1901-ben jelent meg *Illyés Gézának* „Az ureterezés és a radiographia”, továbbá „A vese hígtöképességéről a functional diagnosztika szolgáltatásában” című cikke az *Orvosi Hetilap* hasábjain, amit 1901. augusztus 20–24-én, a Bártfán tartott vándorgyűlésen adott elő. A sebészeti urológia bölcsője tehát a Dollinger-klinikán ringott. *Babics Antal* írja *Illyésről* szóló, 1972-ben megjelent monográfiájában: „... itt vetette fel *Illyés Géza* először a világon azt az elképzelést, hogy a vese üregrendszerét esetleg az uretercatheteren át befecskendezett bismuthum subnitricum szuszpenzióval láthatóvá lehetne tenni.” *Illyés Géza* írta „A húgyivászervek sebészi bántalmait” című könyvet is.

1900 és 1905 között ő vezette az I. Sz. Sebészeti Klinika urológiai ambulanciáját. 1904-ben a „Sebészeti urológia, különös tekintettel a vizsgálati módszerekre” tárgykörében magántanárrá minősítették. Az ő habilitációjában szerepel először az „urológia” megjelölés.

Illyést 1905-től kinevezték a Poliklinika urológus főorvosává. A Francia Akadémia 1908-ban, az Amerikai

Urológus Sebésztársaság 1910-ben választotta tagjai sorába. 1909-ben Budapesten tartották a XVI. Nemzetközi Orvosi Kongresszust, Illyést kérték fel a vesegennyezés kezelése fő referálójának. Illyés már 1908–1909-ben megjelentette az *Orvosi Hetilap*nál, az *Urológiai Szemle* című mellékletet, 1909-ben társszerkesztője *Haberern Jonathán Pál* volt. 1914-ben rk. tanári címet kapott. A világháború alatt megfordult az olasz hadszíntéren, majd 1917-től ismét a Szent Rókus urológiájának élén található. Már betöltötte a 47. életévét. A Tanácsköztársaság alatt nem vállalt szerepet.

A Királyi Pázmány Péter Tudományegyetem orvostudományi tanártestülete 1918. február 5-én tartott ülésén *Nékám Lajos* ny. r. tanár javaslatot terjesztett elő. Nékám szerint megérett az idő egy urológiai tanszék felállítására. Aláhúzza, hogy a „férfi húgyivarszervek megbetegedései végzetlen gyakoriak”, és „egyévre, fajra, társadalomra súlyos kihatása van”. Az urológiai betegek, prosztatikusok, gümőkórosok évekig szenvednek. A bajok felismerése és a prosztata eltávolítása „kezdetleges” fokon áll, az „orvosok nagy része katétert sem tud bevezetni, vagy szükség esetén egy túlfeszített hólyagot megpumpálni”.

A háború miatt az ügyet átmenetileg félretették.

1920. május 11-én a klinika alapítását újratárgyalták. A bizottság javasolta, hogy:

1. Dr. Illyés Géza egyetemi cz. rk. (czimzetes, rendkívüli) tanárt tanszékvezetőnek nevezzék ki.

2. A Szt. Rókus Kórház urológiai osztálya klinikává váljon.

A Szent Rókus Kórház urológiai osztályán 95 ágy volt, jól felszerelt ambulancia és műtő, sterilizáló, laboratórium, nagy vizsgáló, ahol előadásokat lehetett tartani. Az előadások tárgyának neve Lenhossék ajánlása szerint csak „Urológia”.

1931-ben Illyés megírta az első hazai tankönyvet.

Az 1934. évi kimutatás szerint a Szent Rókus Kórház urológiai befogadóképessége akkor 100 ágy volt, 8 betegszobában. Az ápolott betegek száma 1238. Mindezeket a következő személyek látták el: Illyés Géza professzor, Minder Gyula magántanár (Illyés későbbi utódja), mint első tanársegéd, a második tanársegéd Melly Béla, az úgynevezett címzetes tanársegédek: Hermann János laboratóriumvezető, Huth Tivadar (a későbbi pécsi professzor), Sas Loránd, Török Sándor. Díjas gyakornokok: Lenhof Antal és Steller László.

1935-ben döntés született az Urológiai Klinikának az Orvostudományi Egyetem területén való elhelyezéséről, amire az egykori Belklinikát építették át 1936-ban a korszerű követelményeknek megfelelően. Illyés Géza professzort 1936-ban a Magyar Tudományos Akadémia levelező, 1943-ban pedig rendes tagjai sorába választotta. 1949-ben az újjáalakult MTA orvosi osztályának első elnöke lett.

Illyés idejében, az 1922 óta vezetett vendégkönyv szerint, 106 amerikai és több mint száz egyéb országból, Európából, Ázsiából származó érdeklődő látogatott el a klinikára. Közöttük volt 1929-ben többek között

Charles Mayo (Rochester, Minnesota) is. Tagja volt Illyés az Association of Genito-Urinary Surgeons társaságnak az Amerikai Egyesült Államokban. Ez most is létezik, mint mindig, kevés, válogatott taglétszámmal és alig néhány európaival. (Ennek mintájára alakult 15 éve az Association of Academic European Urologists, amelynek létszáma 75-ben van maximalizálva, két magyar tagja is van, *Nyirády Péter* és *Romics Imre*.)

Illyés 1942-ben ment nyugdíjba és 1951-ben hunyt el (3. ábra).

3. ábra | Illyés Géza szobra az Urológiai Klinikán

1942. május 21-én az Egyetemi Tanács ülésén írt jegyzőkönyv szerint, a megüresedett klinikaigazgatói posztra Gerevich Tibor, a bölcsészettudományi kar prodeánja és egy bizottság

dr. Minder Gyulát első helyre,

dr. Dózsa Jenőt második helyre,

dr. Babits(!) Antalt harmadik helyre ajánlja.

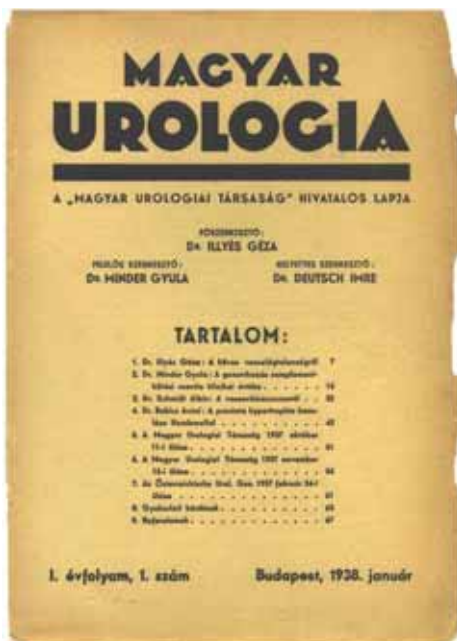
Mindert nevezték ki.

Így Illyés utóda az az 1920-ban diplomázott *Minder Gyula* lett, aki korábban Rihmer Béla örökségét vette át a Szent János Kórházban 1936-ban (akkor 41 éves volt), s a kórház urológiai osztályát 1942-ig ő vezette. Minder 1931-ben habilitált. Tanítványai közül kiemelkedik *Noszkay Aurél* (4. ábra), aki pályafutását Debrecenben kezdte, majd Minder tanszéki kinevezése után örökébe lépett a Szent János Kórházban, ahol 1974-es nyugdíjba vonulásáig töltötte be a posztot.

Minder Gyula szerkesztette az 1938-ban megindult *Magyar Urologia* című szaklapot (5. ábra), amelynek utolsó száma 1944 nyarán jelent meg. Időközben Minder átkerült az Urológiai Klinikára, ahol az igazgatói tisztséget 1942 októberétől 1944 decemberéig töltötte be,

4. ábra | Noszkay Aurél

5. ábra | A Magyar Urologia 1. száma

majd Svájcban telepedett le. Felesége svájci származású volt, így kettős állampolgársággal rendelkezett. Távozása után az Illyés-klinika megbízott vezetője 1945-ben *Huth Tivadar*, majd *Hencz László*. 1946. február 1-jén nevezték ki a klinika vezetőjévé *Babics Antalt* (6. ábra). Huth ezt követően 1948-ig Babics helyettese volt, majd kinevezték Pécsre.

A Magyar Urológiai Társaság 1925-ben alakult meg. Az egyesület első ülésére február 16-án került sor, megszavazták a tisztkart és a választmányi tagságot. Az elnök adott volt Illyés Géza személyében, az alelnök *Haberern Jonathán Pál*, a titkár *Farkas Ignác*, a pénztáros *Boross Ernő*, az ellenőr *Szabó Incze*. Választmányi tagok: Alapy Henrik, Feleky Hugó, Mező Béla, Ráskai Dezső, Rihmer Béla és Unterberg Hugó. Póttagok: Boytha Lajos András és Remete Jenő. Tiszteletbeli tagok: Korányi Sándor, prof. L. Casper (Berlin) és prof. H. Kümmel (Hamburg).

A franciák és a kisantant ténykedése folytán beállt elszigeteltségünkön enyhített a levelező tagok megválasztása: prof. D. Eisendraht (Chicago), prof. R. Fronstein (Moszkva), prof. V. Blum (Bécs), prof. Kolicher (Chica-

6. ábra | Babics Antal mellszobra az Urológiai Klinikán

go), prof. Ravasini (Trieszt), prof. H. Rubritius (Bécs), prof. O. S. Lowsley (New York), prof. F. Voelcker (Halle), prof. W. Thomson (London), prof. H. Wildbolz (Bern), prof. Young (Baltimore). És természetesen a magyar származású, Berlinben dolgozó *Lichtenberg Sándor* professzor.

Az 1936-os bécsi nemzetközi kongresszuson felkérésre Illyés tartotta a bevezető referátumot. Budapesten ekkor az urológiai ágyak száma összesen 350.

A háború utáni professzori kinevezés sem volt egyszerű. 1945. október 2-án az orvoskari tanártestület *Beznák Aladár* dékán vezetésével ülésezett. Szavaztak Babics első helyéről, eredmény 4 igen, 6 nem. A rektor ez után Dózsa Jenő 1. helyezéskére kér titkos szavazást: 7:3 az igen-nem arány. Babics második helyére a szavazás 9:1. A rektor dr. gróf Teleki Géza vallás- és közoktatási miniszternek a fenti sorrendet küldi fel október 10-én. 1946. január 19-én „A miniszterelnök helyett adm. államtitkár” Babics Antalt terjeszti fel.

Babics 1974-ig vezette a klinikát, Kossuth-díjas, akadémikus, akadémiai osztályvezető, dékán.

Babicsról sokszor írtak, írtunk. Életrajza ismert; a pékműhelytől az Akadémiáig. Kossuth-díj, számtalan kitüntetés, tiszteletbeli tagságok. Egy másik oldalról is közelítsük meg! Privát élete – legalábbis, ami publikus – kevésbé ismert a tudományos közélet számára.

Felesége egy grófnő volt, színész, bár állítólag nem igen játszott. A háború alatt emberbaráti okból – mi másból lehetett volna akkor – üldözötteket, baloldaliakat segítettek. Egyikük biztosan a zsidó származású *Gobbi Hilda* volt, de sok más személyen is segítettek. Többek

között „egy sovány, sápadt fiatalember”, *Kádár János* is járt náluk. Babics nekem mondta: Történt, hogy este 6 órakor az utcán az óra alatt meg kellett emelje a kalapját. Ez valakinek egy jel volt. Bátor emberek voltak, de gyermekük nem lévén, magukon kívül nem volt kit féltetniük. 1946-ban, bár nem őt jelölték első helyre, mégis ő kapta meg a tanszéket. Miért? Villát kapott a Balatonon, Budán, pont Péter Gábor villája mellett. Lám, nemcsak rokonát, hanem szomszédját sem választhatja meg az ember... Hamar jött a Kossuth-díj, az akadémiai tagság. Azt is hallottam, hogy katolikus plébános testvérével nem tartott (tarthatott?) szorosabb kapcsolatot. Az '50-es évek elejére képzeljük magunkat! 1956-ban miniszter. Ő azt állította, csak egyszer volt bent a minisztériumban. Egy-két dokumentumot aláírt. Ezek közegészségügyi vonatkozásúak voltak. Dolog volt a klinikán elég...

Konfliktusa a fennálló Rákosi-rendszerrel, a Kútvölgyi Kórház igazgatójaként a szovjet mintára készülő „zsidópererek” miatt volt, amelynek kiteljesedését Sztálin halála szüntette meg – Babics „csak” egy infarktust kapott.

1956 után Kádár „kirúgta” a pártból. A fennmaradt, homályos tartalmú levélváltás szerint inkább Péter Gáborral való kapcsolata volt kínos Kádárnak, nem a miniszterséget róttta fel. A fentiek nem váltak publikussá; tekintélyét Babics mint akadémikus, a nagy öreg, a doyen megőrizte. Bölcs hozzászólásairól a karban vagy az Akadémián sokat hallottam Romics Lászlótól, aki már fiatalkorában az osztály tudományos titkára volt.

Utazni nem szeretett, nem sokat volt külföldön, pedig németül jól beszélt. A '30-as években másfél évet töltött Németországban.

Azt mondják, utolsó éveiben kerékkötője volt sok újdonság bevezetésének. A „jobb egy rossz vese, mint egy művесе” mondás tőle származik. Bár művесеállomás mégis lett az Urológiai Klinikán, a vesetranszplantációt ellenezte. Meg is lett az eredménye. Ugyanígy ellenezte a prosztatata transzurethralis rezekcióját, Balogh vezette be Babics nyugdíjazása után. Az ureter-neoimplantációt sem szerette. „Az ureter nem esőcsatorna” – mondta.

1974-ben *Balogh Ferenc* került a klinika élére. A művесеkezelés, a veselégtelenségben szenvedő betegek ellátása továbbra is kiemelt feladat maradt a klinikán. 1977–1978-ban sor került a már elavult művесеgépek cseréjére, számuk növelésére. A klinikának az 1920-as évek óta jól működő saját röntgenosztálya volt. Bevezették a képerősítőt, limfográfiát, perkután anterográd pieloureterográfiát. Balogh Ferenc megszervezte a klinikai saját izotóplaboratóriumot.

Az urológiai endoszkópos diagnosztika és terápia '70-es években bekövetkezett ugrásszerű fejlődéséhez a klinika is megpróbált igazodni. Előbb a melegfényes cisztoszkópokat cserélték le hidegfényes eszközökre, majd a nagy teljesítményű rezektoszkópok bevezetése hozott forradalmi változást a prosztatata- és hólyagdaganatok sebészetében. 1985-ben került a klinikára az első hidegfényes nefroszkóp, amelyen keresztül megkezdődhettek a korszerű perkután vesesebészeti beavatkozások. Szélese-

det a klinika feltárásos műtéteinek tárháza is. A radikális daganatsebészet jegyében kezdődött el – a nyíregyházi példán – a heredaganatok korszerű kezelésének alapját képező retroperitonealis lymphadenectomia. Ez utóbbi mára sokat veszített jelentőségéből.

A húgycső és a külső nemi szervek plasztikai műtéteiben, helyreállító sebészetében új műtéti eljárásokat vezettek be: Cecil–Michalowski-plasztika, marsupialisációs módszerek, szemicirkuláris anasztomózis.

A női vizelettartási és -ürítési rendellenességek kórismezésében alkalmazták az urodinamiás vizsgálatokat, ezek gyógyításában pedig a kolposzuspenziós műtéteket.

Molnár Jenő folytatta az általa a klinikán megalapított andrológiai tevékenységet a '80-as évekig. Ezt követően tanítványai végezték az andrológiai munkát.

Nagy energiával szervezte Balogh professzor a klinika hazai és nemzetközi kapcsolatait. Itthoni és külföldi kongresszusokon való rendszeres részvételeken, tudományos közléseken, tanulmányutakon túl ez végül 1986-ra csúcsonodott ki, amikor a klinika rendezhette meg az Európai Urológusok Társasága soron következő kongresszusát.

Balogh Ferenc érdeklődése főleg az urológiai daganatokra irányult, ebből írta kandidátusi és doktori disszertációját is.

1974 és 1986 között a klinikáról osztályvezető főorvosi kinevezést nyert *Csata Sándor* (Szent István Kórház), *Fürst Ferenc* (MÁV Kórház), *Kisbenedek László* (Jahn Ferenc Kórház), *Kottász Sándor* (Újpesti Kórház), *Tóth Mihály* (Flór Ferenc Kórház), *Légréádi József* (Sportkórház Rendelőintézete), *Hamvasi György* (MÁV Kórház Rendelőintézet).

5 kandidátusi és 1 doktori fokozat született.

1984-ben kezdődött és 1989-ben fejeződött be az Urológiai Klinika átépítése, az építkezés ideje alatt a klinika a Mária utcai Szemészeti Klinikán működött. Balogh 1986-ban ment nyugdíjba, de 2003-ban bekövetkezett haláláig bejárt a klinikára.

Frang Dezső a pécsi klinika igazgatói székéből került 1986-ban a budapesti klinika élére. Itt nemcsak szakmai kihívások várták, hanem a klinika átépítésének még hátralevő sok problémája is. Ez az időszak rendkívül megterhelő volt mind a betegek, mind az orvosok számára, hiszen két évig 3, majd négy évig 2 távol levő munkahelyen kellett a betegeket ellátniuk. A műtétek a Mária utcában, a művесеkezelés és a diagnosztikai tevékenység egy része az I. Sz. Belklinikán, illetve a betegápolás a klinika mellett levő 40 ágyas, úgynevezett pavilonban történt. A klinika épületét a csupasz falakig lebontották, a tanterem is áldozatul esett az átépítésnek.

A klinika külső megjelenésében megőrizte az eredeti homlokzatot, a klasszikus stílusú bejáratot. A II. világháború után megmaradt ólomüveg ablakokat a lépcsőház belső terében helyezték el. Az építkezés során eltűnt/eltört üvegeket a '90-es évek elején tudták csak pótolni. Sikertült megőrizni a ház belső hangulatát, szolid eleganciáját. A műtéti traktusban két nyílt sebészeti és egy endo-

szkópos, egy röntgenkép-erősítővel felszerelt perkután endoszkópos műtőhelyiséget alakítottak ki, valamint egy ötödiket, az úgynevezett szeptikus műtőt. Ugyanazon az emeleten hatágyas posztoperatív őrző létesült.

A klinika egyik fő profilja a daganatos és húgyköves betegek ellátása volt. Ezen a területen a diagnosztikában előtérbe került az ultrahang használata. Az előrehaladott hólyagdaganatok esetén pedig a korábbi egyszerű és sok szövődménnyel járó ureteroenteroasztomózis (Coffey-műtét) helyett – a cystectomy mellett – az orthotopicus hólyagpótlást, illetve a Mainz II pouch műtétet vezették be.

A prosztatarák diagnosztikájában 1989-ben az országban először ezen a klinikán került bevezetésre a PSA-vizsgálat és korai esetekben a radikális prostatectomia.

Ebben az időben teljesedett ki az alsó húgyutak és a férfi nemi szervek plasztikai műtéteinek több, újabb sebészeti módszere. Ugyanebben az időszakban kezdődött a női vizeletinkontinencia kivizsgálásában világszerte használt újabb módszerek, a kolposzuspenziós és szalagműtétek bevezetése.

Hat kandidátusi fokozat született: *Makó János, Pajor László, Corradi Gyula, Hamvas Antal, Pánovics József, Répássy Dénes*. Doktori fokozatot *Romics Imre* és *Tankó Attila* nyert el.

Főorvosok lettek: *Csontai Ágoston* (Heim Pál Gyermekkorház), *Hazay Lajos* (Dunaújváros), *Lipták József* (Nagykanizsa), *Romics Imre* (ORFI), *Galamb László* (Traunstein, Németország).

1996-ban az egyetem a műveseosztály privatizációja mellett döntött.

1997-ben *Romics Imre* is egyedüli pályázóként vette át a tanszéket. Működése alatt tanterem, urodinamiás labor, a 3 vizsgálósoba mellé még kettő, valamint andrológiai labor kibővítése, átépítése történt. Az öt műtő és az intenzív légkondicionálása 150 millió forintba került. A műtőlámpák és műtő-vizsgáló asztalok kicserélődtek, urodinamiás készülék és laparoszkóp került beszerzésre, számos más endoszkópos és egyéb műszer mellett. A műtéti és diagnosztikai paletta kiszélesedett, 2000-ben egyedülként az országban uroonkológiai (kemoterápiás) részleg létesült. Az oktatási és továbbképzési tevékenység elismeréseként 2004-ben a European Board of Urology (EBU) nemzetközi képzőhelyé nyilvánította az osztályt, elsőként Kelet-Közép-Európában.

Hat PhD- és két MTA-doktori disszertációt védtek meg sikeresen. 2012-ben csak 2 szakorvosnak nem volt minősítése a klinikán. Kiterjedt nemzetközi kapcsolatok, különböző nemzetközi kongresszusok hazai szervezése jellemezték a klinika működését. *Romics Imre* 65 éves korában, 2012-ben a hagyományhoz híven, továbbadta követőjének (7. ábra) *Illyés Géza* márványba faragott kezét.¹

7. ábra | Illyés Géza márványkezének átadása az Urológiai Klinikán 2012-ben

Vidéki egyetemeinken az urológiai teendőket önálló urológiai tanszék híján hosszú ideig a sebészet látta el. A debreceni Tisza István Tudományegyetem orvosi karán az úgynevezett Hüttel-klinika urológusa a '30-as években *Bäcker István*, akinek „A nervus sympathicus szerepe a vesesebészetben” című előadása is bizonyítja, hogy a reflexívek megszakítására szívesen használták a dekapszuláció- és denervációműtéteket. Néhány évig *Noszkay Aurél* is Debrecenben dolgozott.

Debrecenben *Jáky Gyula* és *Gombkötő Béla* látta el az urológiai betegeket. Az I. Sz. Sebészeti Klinikán 1958-tól 1974-ig működött egy 35 ágyas urológiai osztály, ahol kiváló orvosok, köztük *Mohácsi László, Uzvölgyi Ferenc, Gyöngyösi Gábor*, már szakképzett urológusok dolgoztak. Az önálló klinika 1974-ben alakult meg, *Kelenhegyi Márton* vezetésével. Őt követte 1979-től *Pintér József*. Munkássága alatt kiterjedt onkológiai és endoszkópos tevékenység folyt. 1995-ben *Tóth Csabát* nevezték ki a klinika élére, 2006-ig irányította az intézményt. Tóth Csaba, az urológiai endoszkópia kiemelkedő hazai alakja. A klinikán andrológiai, uroginékológiai, gyermekurologiai tevékenységet is folytattak, jelentős onkológiai sebészet mellett. Bevezették a laparoszkópos technikát is.

A pécsi urológiai klinika 1952-ben alakult, ahol urológiai tevékenységet a sebészetben belül 1929-től *Adler-Rácz Antal* folytatott. A klinika első igazgatója a pesti klinikáról Pécsre költöző, és a sebészetben már tíz évet urológusként dolgozó *Huth Tivadar* lett (8. ábra). A klinika hét orvossal és 50 ágygal kezdte meg működését. Huth fő érdeklődési területe a tbc volt, egyetemi tanárrá 1956-ban nevezték ki. 1962-ben hunyt el.

Helyét a szintén a budapesti klinikáról jött *Balogh Ferenc* foglalta el – 1974-ig. Több új műtéti eljárás, műveseosztály, endoszkópos műtétek bevezetése fűződik nevéhez.

Budapestről érkezett *Frang Dezső* is, aki 1974-től 1986-ig töltötte be – a közben a pesti klinikát átvevő – *Balogh* helyét. A vesekő kutatás, veseköves műtétek kiterjesztése fűződik nevéhez.

1986–1999 között a pécsi *Götz Frigyes* vezette a klinikát. Az ő idejében terjedt el a felső húgyúti endoszkópia, a komplex onkológiai ellátás.

¹Tekintettel arra, hogy ez egy történelmi dolgozat, meg a szokásjog is ezt diktálja, az aktuális vezetők nevét egyik osztály vonatkozásában sem tüntetjük fel.

8. ábra | Huth Tivadar

Az ő helyére került – 2015-ig – a szintén pécsi *Farkas László*. Farkas idejében folytatódott a heredaganatos betegségek országos szintű ellátása, jelentős haladás történt a laparoszkópos műtéti eljárásokban is.

Szegeden végezték az első hazai veseátültetést 1962. december 21-én *Németh András* vezetésével. Ő irányította a sebészeti klinikán belül az urológiai osztályt 1958 és 1984 között. (Egy évtizeddel később *Pintér Miskolc*on, az urológiai osztályon végzett veseátültetést, *Perner Ferenc* Budapesten, az I. Sz. Sebészeti Klinikán 1973-ban végezte az első ilyen sikeres műtétet.)

Szegeden 1966-ban *Scultéty Sándor* vezetésével létesítettek urológiai osztályt, kezdetben 40, később 60 ágygyal. Az osztály 1984-ben a Szegedi Orvostudományi Egyetem tanszéke lett, klinika elnevezést negyedszázaddal később kapott. Kiemelt andrológiai profil, majd később onkológiai aktivitás jellemezte.

1994-től 3 éven át egy adjunktus vezette a klinikát, bár ebben az időszakban 3 MTA-doktor és másik 4 minősített urológus pályázott – sikertelenül. 1997-ben – 2015-ig – a budapesti klinikáról érkezett *Pajor László* kandidátus lett a klinika vezetője.

Urológiai osztályok Budapesten

A Szent Rókus Kórházban 1905-ben nyílt meg az urológiai osztály, amelyet *Farkas László* 1913-ig vezetett. Utódja *Illyés Géza*, aki 1936-ban került át az Üllői útra. Az osztály sorsáról nincs további információ. Valószínűleg megszűnt, a háború után sem volt ott urológiai osztály.

A fővárosi osztályok közül a másik régen alapított, a Szent János Kórház urológiai vagy – ahogy ők és minden innen elszármazott osztályt alapító főorvos nevezte – urológiai-sebészeti osztály. (Az Illyés–Babics-klinika és az innen kikerült főorvosok „urológiai”-nak nevezték el

osztályaikat. Az urológia = sebészet!) 1913-ig, az osztály megnyitásáig *Bakó Sándor* vezetésével főleg venereás betegségeket kezeltek. 1912-ben 1020 betegből 130 volt urológiai, a többi venereás betegségben szenvedett. A 178 műtétből 110 tályogmegnyitás, hólyagkő 8, prosztata-műtét 4.

Az 1913-ban megnyílt osztály első vezetője *Rihmer Béla* volt. Rihmer jó iskolákat végzett, *Kovács* és *Dollinger* mellett tanult, Párizsban is járt, 1911-ben habilitált. Széles körű urológiai műtéti tapasztalata volt. Munkatársai: *Dózsa Jenő*, *Sirovicza Mihály*, *Hegedűs Károly*, *Noszkay Aurél*, *Bochkor Béla*, *Kátai Pál István*. 1936-tól *Minder Gyula* lett a főorvos. 1938-ban ő alapította a *Magyar Urologia* című lapot. 1942-ben az Urológiai Klinika vezetését vette át – 1944 végéig, amikor is végleg Svájcba távozott.

1943-tól *Noszkay Aurélt* nevezték ki osztályvezető főorvosnak, 1974-ig vezette az osztályt. Kitűnő operátor volt, az urológia széles spektrumát ölelte fel tevékenysége. Utódja 1998-ig tanítványa, *Wabrosch Géza* lett. Kandidátusi disszertációját a pielonplasztikákból írta. Az első ESWL-kezelést ő végezte hazánkban.

A Péterfy Sándor utcai, valamikori Gróf Apponyi Albert Kórházban 1932-ben létesítették az első urológiai osztályt, amelyet *Dózsa Jenő* vezetett 1963-ig. Ekkor vette át az osztályt a Szent János Kórházból érkező, ma is élő *Gyarmathy Ferenc* (1918-ban született). Kiváló szakember volt a húgycsőplasztika területén, utódja, tanítványa *Kondás József* lett 1984-től 2005-ig, aki nagy szakértelemmel végezte a cystectomiákat.

Az Uzsoki Utcai Kórházban 1927 óta volt egy 25 ágyas urológiai osztály, *Borza Jenő* vezetésével. 1940-ben *Kaló Andor*, 1968-tól *Baranyai Elemér* (1925–2015), majd *Ruszinkó Barnabás* lett a főorvos 2002-ig. Kiegészítő vezetője, újra való fogékonysága magas szintre emelte az osztály működését.

A Honvéd Kórházban 1949 óta van urológia. A háború előtt a Honvéd- és Közrendészeti Kórháznak 90 ágyon bőrgyógyászati-urológiai osztálya volt. 1949-től *Lőrincz Sándor*, *Sült Imre*, *Ruszinkó Barnabás*, *Végh Attila* voltak az osztályvezetők. Mind Ruszinkó, mind Végh Attila sokat lendített az osztály tevékenységén.

A Szabolcs utcai Zsidókórház urológiai részlegét *Faragó Zsigmond* vezette. A 20 ágyon egy alorvos, *Scheibel Pál* volt a segítsége. A háború után Orvostovábbképző Intézet, majd Orvostovábbképző Egyetem lett az intézmény neve. 1956 és 1971 között Faragó volt továbbra is az osztályvezető. Az ottani Urológiai Klinika igazgatója *Magasi Péter* professzor lett, őt követte 1994–1999 *Karsza Attila* docens. Az intézmény volt közben Haynal Imre Egészségtudományi Egyetem, majd Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar. Az egyetemmel együtt az osztály is megszűnt 2001 végén, azaz átköltözött a Honvéd és a MÁV Kórházba.

A MÁV Kórház 23 ágyas urológiai osztállyal rendelkezett, vezetői *Boross Jenő*, majd *Bochkor Béla*, *Fürst Ferenc* és *Páczelt Ferenc*. Ide költözött az Orvostovábbképző

Intézet, már se nem OTKI, se nem MÁV (a MÁV-ban!), hanem a Honvéd Kórház egyik részlegeként! (A Honvéd Kórházban nincs urológiai osztály!)

Az Irgalmasrendi Kórház urológiai sebészetét, ambulanciáját *Strossmann Rudolf* irányította. A háború után a gyógyító(!) rendet megszüntették, és az ORFI urológiai osztálya lett. *Józsa Adrián*, *Simonyi Attila* és *Vígh József* voltak a főorvosok. 1995-ben *Romics Imre*, 1997-ben *Nemere Gyula* vezette az osztályt. A rend 2000-ben visszakarta a kórházat.

1934-ben a Vöröskereszt Erzsébet Kórház (a mai Sportkórház) urológiai osztályának *Borza Jenő* volt a vezetője. A háború után megszűnt az osztály.

A Chevra Kadisa Amerikai úti Szeretetrórház urológus főorvosa *Farkas Ignác* volt, *Lengyel Imre*, *Hollerstein István*, *Róth (Palócz) István* és *Zádor László* voltak a munkatársai. Utóbbi kettő a háború után az Urológiai Klinikán dolgozott.

A Szent István Kórház urológiai osztályának főorvosa *Mező Béla* volt. A Mező–Boari-féle ureter-hólyag plasztikai műtét ma is ismert. Kitűnő urológus volt. Ugyanúgy, mint *Hencz László*, aki 1946-tól vezette az osztályt. Azt megelőzően egy évig a klinika megbízott vezetője volt. Őt egy évig *Frang Dezső*, majd *Csata Sándor* és *Répássy Dénes* követte. Az osztályt néhány éve bezárták.

Volt még sebészeti-urológiai osztálya a Park Szanatóriumnak (Aréna út 84/B), a Charité Poliklinika magánkórházának, *Unterberg Hugó* vezette, és a HONSZ (Hadiözvegyek és Hadiárvak Országos Nemzetközi Szövetsége) Gyógyintézet bőr- és urológiai részlegének, amelyet *Hegedűs Miklós* irányított, valamint a *Sirovicza Mihály* vezette Posta Betegségi Biztosító Intézetnek.

Urológiai ambulancia minden nagyobb kórházban működött.

Újpesten 1951-ben nyitottak urológiai osztályt, vezetője a kitűnő *Pitrolffy-Szabó Béla*, utódja 1975-től *Kottász Sándor*, akinek fő tevékenysége a kőzúzás (ESWL) volt. 2002-ben a budapesti klinikáról *Böszörményi-Nagy Géza* kapta meg a főorvosi állást, de az osztályt 2007-ben bezárták.

A Bajcsy-Zsilinszky Kórházban 1975-ben nyílt meg az urológia, osztályvezetője a budapesti klinikáról *Rosdy Ernő* lett. Rosdy kiváló uroonkológus-sebész volt és a perkután kősebészetben is jeleskedett. Az MTA doktora, címzetes professzor lett. 1993-ban egészen 2007-ig *Kiss Tamás* követte.

A Belügyminisztériumban 1978-ban lett urológiai osztály, *Szemes Zoltánt* bízták meg az irányításával. 2001-től *Rózsahegy József* az OTKI-ból vette át, de 2007-ben ezt az osztályt is bezárták.

A gyermekurologiai osztályt a Heim Pál Kórházban *Tóth József* alapította 1973-ban. Utódja *Csontai Ágoston* és *Merksz Miklós*.

Az Országos Korányi tbc-osztályon 1964-től működött urológia (főorvos *Bálint József*), majd *Guba Tamás* vette át az osztályt. Elsősorban uro-tbc-s betegek kezelé-

se volt a feladat, amíg volt beteg, az ezredforduló után bezárták az osztályt.

A Jahn Ferenc Dél-pesti Kórházat a '70-es években építették, az osztály 1980-ban nyílt meg. *Bálint József* került ide a Korányiból és 1985-ig vezette az osztályt. Őt *Kisbenedek László* követte.

A Kútvölgyi úton, a háború előtt épült kórházban csak a háború után létesítettek urológiai osztályt. *Török István*, *Szabó József* voltak a vezetők, majd ezt is bezárták 1997-ben.

A megyékben többnyire a háború után alakultak osztályok.

Szombathelyen a vidék első urológiai osztálya még 1942-ben jött létre (*Zoltán Tibor*). 1975-től *Vecsey Dénes*, az osztrák–magyar, magyar–osztrák bilaterális kongresszus szervezője vezette az osztályt, őt *Molnár István* követte.

Zalaegerszegen 1969-ben 40 ágyal indítottak osztályt (*Császár József*), 1995 után *Jilling Ádám* a főorvos, mindketten Pécsről jöttek.

Sopronban 1984-ben 20 ágyal alapítottak urológiai osztályt *Vecsey Dénes* vezetésével, őt a pécsi *Vári László*, majd *Erdei Károly*, *Banyó Tamás*, *Korányi László* követte.

Győrben viszonylag „korán”, 1957-ben lett urológiai osztály, *Kárpáti Zoltán* vezette, ő inkább sebész volt. A Szent János Kórházból jól képzett urológus, *Szüle Endre* vette át a vezetést 1969-től 1992-ig.

Nagykanizsán 1974-ben alakult önálló urológia (*Mihalecz Károly*). *Lipták József* 1993-tól 2012-ig vezette a 20 ágyas osztályt.

Balassagyarmaton átmeneti ideig, a '70-es évek elejétől létezett urológia (*Asztalos Béla*).

Salgótarjánban 1967-ben létesített osztályt *Jármay Pál* 29 ágyal, tőle 1987-ben *Szabó Zoltán* (Debrecen) vette át, majd őt követte *Péteri László*.

Nyíregyházán 60 ágyas osztály alakult *Mohácsi László* – később címzetes professzor – vezetésével, 1992-ig. Ebben a 30 évben a nyíregyházi urológia az ország talán legkiemelkedőbb osztálya volt. A legmodernebb, legkonceptiózusabb. Ez Mohácsi személyiségének és tudásának tulajdonítható. Nyugdíjazása után *Varga József*, *Kolozsy Zoltán* következtek a főorvosi pozícióban.

Veszprémben 40 ágyas osztályt alapított *Megyeri István* 1987-ben. 1989-től 2005-ig *Lukács Tibor* következett a főorvosi sorban. Veszprémben jelentős gyermekurologiai tevékenység folyik ma is.

Miskolcon a megyei kórházban 1961-ben jött létre urológiai osztály *Mátyus Endre* vezetésével, aki a pesti klinikáról érkezett. Kiváló osztályt adott át 1968-ban *Pintér Józsefnek*. Utódja 1979-ben a magyar urológiában kiemelkedő *Szomor László* lett. Tájékozottsága, olvasottsága bámulatos volt, de operatív tevékenysége is. 2000 és 2015 között az ugyancsak kiváló *Fehér Miklós* irányította az osztályt.

Miskolc Semmelweis Kórházának is van egy urológiai osztálya, 1980-tól működik, *Sallai Zsolt* volt az első főorvos.

Pápán 1996-ban lett osztály (*Banyó Tamás*), amely önállóan csak 2007-ig működött.

Dombóváron *Fél Pál* alapított osztályt, de 2007-ben visszaminősült részleggé.

Dunaújvárosban 1965-ben lett urológiai osztály, *Lini Gyula* vezetésével. 1971-ben *Götz Frigyes* jött Pécsről, két évvel később az ugyancsak pécsi *Tóth József* vette át az irányítást. 1990-ben a pesti klinikáról *Hazay Lajos* volt a főorvos két évtizeden át.

Kiskunhalason 1975 óta van osztály, *Técsy Bálint* alapította. Erőssége az urológiai endoszkópia, laparosz-kópia.

Szentes 1980-ban kapott először egy 25 ágyas osztályt (*Tóth Csaba*). Innen indult a perkután vesesebészet. Utódja *Oszlánzi József* lett.

Orosházán 1984-ben lett önálló osztály (*Gervain Mihály*), Berettyóújfalun 1983-tól volt kis létszámú (2–4 orvossal) egy kis osztály (osztályvezető főorvos *Bulyovszky István*), amely egy negyedszázadig működött.

Egerben 1981-ben *Kocsis Istvánt* bízták meg a főorvosi teendők ellátásával. 24 évig volt az osztály vezetője, őt *Kulcsár Dániel*, *Banyó Tamás* követte.

Kecskeméten *Baán Lászlót* nevezték ki 1961-ben a 25 ágyas osztály élére. Őt 1987-ben a Szentesről jött *Tóth Csaba* követte, aki egy kőkezelő centrumot hozott létre. Egyetemi tanári kinevezése után *Szabó Zoltán*, a korábbi salgótarjáni főorvos vette át és vezette kiválóan az urológiai osztályt.

Baján 1960-ban nyitották meg az urológiai osztályt *Mándi István* vezetésével, majd 1980-tól 2000-ig *Pataky László* következett.

Esztergom 1963-tól 2000-ig bírt önálló osztállyal. *Marcell István* és *Magyarsóki Ferenc* voltak a főorvosok, jelenleg részlegként működik.

Szolnokon 1956 óta beszélhetünk osztályról, amit a pesti klinikáról odakerült *Lini Gyula* irányított. 1979-től *Kárpáti Ferenc*, 1992-től *Samodai László* 2 évig, majd 2002-ig *Béli László* volt a vezető.

Szekszárdon 1954–1982 *Posta Bekény* vezette az osztályt. Kiváló endoszkópos szakember volt, sokat publikált, sok újdonságot hozott, igen magas szintű volt a munka. Utódja *Streit Béla* lett.

A debreceni megyei kórház urológiai osztálya 1955-ben alakult (*Diószeghy György*). Ő is a Szent János Kórházból került Debrecenbe. Kiváló urológus volt. Az osztályt 1987-től *Szőke Barnabás* irányította 2007-ig.

Siófokon *Nyarády Albert* vezetett egy részleget, amely ma osztályként dolgozik.

A kaposvári Kaposi Mór Kórház urológiai osztálya 1955-ben létesült *Bárd Rudolf* vezetésével. 1975-től 2001-ig *Szporny Gyula* volt a főorvos.

Gyulán 1953-tól egy tízágyas osztálynak volt vezetője *Fórizs Ödön*, majd *Varga Endre*, *Radnai László* főorvosok. 1984-től 2008-ig *Csaba Zoltán* volt az osztályvezető.

Vácott *Szentgyörgyi Ervin* alapított osztályt, de azt is bezárták.

Cegléden részleg, más városokban (például Mosonmagyaróváron) szakrendelők működtek.

Kolozsváron 1940-től a Sebészeti Műtéttani és Urológiai Klinikát nyilvános rendkívüli tanárként *Novák Ernő* vezette, akit a következő évben nyilvános rendes tanárrá neveztek ki. Kolozsvárott működött *Kótay Pál* is, aki ezt megelőzően 1934-től az új Szent János Kórházban volt urológus, majd 1940-ben Illyésnél tett szakvizsgát. Kolozsvárra kerülve a *Klimkó Dezső* vezette sebészeti klinikán dolgozott tanársegédként. 1945-ben az urológiai osztály vezető főorvosa lett, 1946-tól pedig a Marosvásárhelyre átkerült egyetem sebészeti klinikájának urológiai osztályvezetője volt. 1948-tól az urológia tantárgy előadója, 1956-tól 1986-ig – haláláig – az urológiai osztályból önálló klinikává átalakult intézmény vezetője – 1971-től professzori rangban. Őt a magyarul kitűnően beszélő két román úriember, *Dorin Nicolescu* és *Radu Boja* követte. Jelenleg ismét magyar a tanszékvezető.

A magyar egészségügyi vezetés 1939-ben 18 – közöttük „visszatért” – magyar várost jelölt meg (9. ábra),

- 3 -

		Kolozsvár	létesítendő ágyak száma	
1/	1.1.	Kolozsvár		30 75
7/	2.2.	Marosvásárhely	"	40 25
12/	3.3.	Ungvár	"	30 25
8/	2.4.	Ujvidék	"	50 50
9/	2.5.	Szatmárnémeti	"	40 50
3/	1.6.	Sombathely	"	40 25
5/	1.7.	Szeged	"	50 50
4/	1.8.	Debrecen	"	40 50
10/	3.8.	Miskolc	"	50 50
11/	2.10.	Győr	"	40 25
5/	1.11.	Pécs	"	40 50
14/	3.12.	Gyula	"	50 50
13/	3.13.	Mármarosoniget	"	30 25
6/	1.14.	Kassa	"	50 50
	1.15.	Munkács	"	30
12/	2.16.	Nagyvárad	"	50 50
16/	3.17.	Szabadka	"	40 50
17/	3.18.	Nyíregyháza	"	30 25
18/	2.19.	Kaposvár	"	30 25

az új várost jelölt meg a magyar várost jelölt meg

Miskolc kórházról

Ad E. urológiai osztályt a felkutatás után, mert az urológiai osztályt a posta révén is egyeztetés juttatja a postától

Miskolc kórházról

egy új várost

az egészségügyi minisztériumtól

9. ábra | Illyés javaslata és saját kezű jegyzetei új urológiai osztályok létesítéséről

1. táblázat | Urológiai osztályok alapítási éve, ágyszámuk és főorvosaik 1965-ben, ágyszámuk 2013-ban

Város	Alakult	Ágyszám 1965-ben	Főorvos 1965-ben	Ágyszám 2013-ban
Baja	1960	25	Mándi István	19
Budapest				
Állami Fodor József Intézet	1964	59	Bálint József	Megszűnt
Állami Kórház (Kútvölgyi)	1960	20	Török István	Megszűnt
Árpád Kórház	1962	30	Pitrollfy-Szabó Béla	Megszűnt
Honvéd Kórház	1919	50	Lőrincz Sándor (MÁV-ban)	27
ORFI	1910	36	Simonyi Attila	20
OTKI	1950	30	Faragó György	Megszűnt
Szent István Kórház	1949	30	Hencz László	Megszűnt
Szent János Kórház	1910	80	Noszkay Aurél	30
Szövetség Utcai Kórház	1899	61	Gyarmathy Ferenc	40
Urológiai Klinika	1920	129	Babics Antal	56
Uzsoki Utcai Kórház	1927	34	Kaló Andor	32
Debrecen (megyei kórház)	1955	40	Diószeghy György	30
Debreceni Klinika	1950	34	Kelenhegyi Márton	50
Dunaújváros	1965	25	Lini Gyula	20
Esztergom	1963	25	Marcell István	Megszűnt
Győr	1957	30	Kárpáti Zoltán	25
Gyula	1961	24	Radnai László	20
Kaposvár	1956	27	Bárd Rudolf	25
Kecskemét	1961	25	Baán László	35
Miskolc (megyei kórház)	1961	70	Mátyus Endre	45
Pécsi Klinika	1952	50	Balogh Ferenc	72
Sopron	1964	20	Vecsey Dénes	21
Szeged (sebészeten)	1954	10	Németh András	48
Szekszárd	1954	12	Posta Bekény	21
Szombathely	1942	70	Zoltán Tibor	32

ahol önálló urológiai osztályt láttak szükségesnek felállítani, s ezeket röntgenkészülékkel tervezték ellátni, de sajnos a háborús helyzet mindezeket nem tette lehetővé.

Az 1. és 2. táblázatban összefoglaltuk a magyar urológia működési helyeit, ágyszámát 1965-ben és bemutatjuk, hogyan változott ez 2013-ban (ezek a legutolsó adatok, amelyek rendelkezésünkre állnak).

2. táblázat | 1965 után alakult osztályok

Urológiai osztály	Ágyszám 2013-ban
Balassagyarmat	Megszűnt
Berettyóújfalú	Megszűnt
Budapest	
Bajcsy-Zsilinszky Kórház	23
Dél-pesti Kórház	44
Heim Pál Gyermekkorház	20
Országos Onkológiai Intézet (részleg)	8
Cegléd	16
Dombóvár	Részleg lett
Eger	30
Gyula	25
Kiskunhalas	20
Miskolci Semmelweis Kórház	20
Nagykanizsa	20
Nyíregyháza	30
Orosháza	22
Pápa	Megszűnt
Salgótarján	27
Szentes	20
Székesfehérvár	20
Szolnok	33
Tatabánya	20
Veszprém	20
Zalaegerszeg	20

A magyar urológiának hosszú és tartalmas története van, napsütéssel, árnyékokkal váltakozva. A '20-as években kivívott vezető pozícióját elvesztette, amely részben a vesztes háborúnak, ötven év változó erősségű izoláltságának is tulajdonítható. Személyes ambíciók, megfelelő vezetők, nemzetközi szintű tudományos tevékenység, határon túli ismertség és elismertség lehet a záloga annak, hogy a magyar urológia a háború előtti fényébe térjen vissza.

Felhasznált irodalom

Babics, A.: Geza Illyes, as seen by his one-time student. [A tanítvány szemével: Illyés Géza.] Orv. Hetil., 1980, 121(22), 1335–1337. [Hungarian]

Babics, A.: Geza Illyés. [Illyés Géza.] Akadémiai Kiadó, Budapest, 1972. [Hungarian]

Balogh, F.: Rugged nice life. [Küzdelmes, szép élet.] Közdotk Kft., Budapest, 1998. [Hungarian]

Engel, R., Moll, F., Romics, L.: Bridges across the Atlantic. In: Mattelaer, J. J., Schulteiss, D. (eds.): Europe – the cradle of urology. History Office of the European Association of Urology, Arnhem, 2010.

Farkas, L. (ed.): History of urology in Hungary. [A magyar urológia története.] Magyar Urológus Társaság, 2009. [Hungarian]

Frang, D.: Comment to the repeat publication of the article entitled Ureter catheterization and radiography by Géza Illyés, originally

- published in the journal in 1901. [Kommentár Illyés Géza: Uretercatheterezés és radiographia című, a lap 1901-es évfolyamában megjelent tanulmányának újraközlése apropóján.] *Orv. Hetil.*, 2002, 143(28), 1705–1709. [Hungarian]
- Franz, D.*: Dr. Antal Babics (1902–1992). [Dr. Babics Antal (1902–1992).] *Orv. Hetil.*, 1992, 133(20), 1213–1214. [Hungarian]
- Kapronczay, K.*: Data from the history of urology in Hungary. [Adatok a hazai urológia múltjából.] *Lege Artis Med.*, 2000, 10(3), 272–273. [Hungarian]
- Magasi, P.*: The history of urology in Hungary. In: *De Historia Urologiae Europaeae*, Vol. 2. Historical Committee, European Association of Urology, 1995.
- Mercz, L.*: Oeuvre of Viktor Ivanchich (1812–1892). [Ivanchich Viktor életműve (1812–1892).] *Orv. Hetil.*, 1992, 133(52), 3315–3318. [Hungarian]
- Pitrolffy-Szabó, B.*: Development of Hungarian urology. [A magyar urológia kialakulása.] *Orv. Hetil.*, 1975, 116(12), 693–695. [Hungarian]
- Romics, I.* (ed.): Urology Department of Semmelweis University is 85 year old. [85 éves a Semmelweis Egyetem Urológiai Klinikája.] Semmelweis Orvostudományi Egyetem Urológiai Klinikája, Illyés Géza Alapítvány, Magyar Tudománytörténeti Intézet, Budapest, 2005. [Hungarian]
- Romics, I.* (ed.): Urology Department of Semmelweis University is 90 years old. [90 éves a Semmelweis Egyetem Urológiai Klinikája.] Semmelweis Kiadó, Budapest, 2010. [Hungarian]
- Romics, I., Engel, R., Stevens, T., et al.*: The guestbook of the Urology Department of Semmelweis University in Budapest: a mirror of international contacts. *J. Urology*, 2007, 178(2), 409–413.
- Romics, I., Sosnowski, R.*: Communism and the iron curtain. In: Mattelaer, J. J., Schulteiss, D. (eds.): *Europe – the cradle of urology*. History Office of the European Association of Urology, Arnhem, 2010.
- Romics, I.*: Antal Babics 1902–2002. [Babics Antal 1902–2002.] T+O Kiadó, Budapest, 2002. [Hungarian]
- Romics, I.*: Birth centenary of professor Antal Babics. [100 éve született Babics Antal professzor.] *Orv. Hetil.*, 2002, 143(38), 2202–2203. [Hungarian]
- Szállási, Á.*: The journey of urology in Hungary till 1945. In: *Romics, I.* (ed.): *Urology Department of Semmelweis University is 85 year old*. [Az urológia magyarországi útja 1945-ig. In: *Romics, I.* (szerk.): *85 éves a Semmelweis Egyetem Urológiai Klinikája*.] Semmelweis Orvostudományi Egyetem Urológiai Klinikája, Illyés Géza Alapítvány, Magyar Tudománytörténeti Intézet, Budapest, 2005. [Hungarian]
- Tankó, A.*: Selected chapters of urology. [Az urológia válogatott fejezetei.] Tudomány Kiadó és a Genersich Alapítvány, Budapest, 1996. [Hungarian]

(Romics Imre dr.,
Budapest, Üllői út 78/B, 1082
e-mail: romics.imre@med.semmelweis-univ.hu)

A rendezvények és kongresszusok híryanagának leadása

a lap megjelenése előtt legalább 40 nappal lehetséges, a 6 hetes nyomdai átfutás miatt.
Kérjük megrendelőink szíves megértését.

A híryanagokat a következő címre kérjük:
Orvosi Hetilap titkársága: Budai.Edit@akkr.hu
Akadémiai Kiadó Zrt.